

14.10.2026

Sisäministeriö
Diaarinumero VN/20723/2026

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto sisäministeriölle luonnokseen hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää sisäministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta liittyen erityisesti EU:n paluusetuksen eräiden säännösten kansalliseen täytäntöönpanoon.

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Kyse on lähinnä EU:n paluusetuksen toimeenpanoon valmistautumisesta. Paluusetus on vielä voimaantuloa odottava, entisen paluudirektiivin korvaava asetusta yhteisestä järjestelmästä unionissa laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi. Asetusta aletaan soveltaa pääsääntöisesti vuonna 2027, joskin osin jo tänä vuonna. Samalla tarkastellaan joitain täsmennyksiä lakiin liittyen Schengenin rajasäännöstöön ja vastaanottodirektiiviin.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavan säilöönoton perusteista, pakenemisen vaarasta ja muutoksenhausta säädettyä. Säilöönottoa koskevaa säännöstä muutettaisiin paluusetuksen ja vastaanottodirektiivin perusteella. Säilöönotto olisi vastaanottodirektiivissä säädetyllä tavalla mahdollista silloin, kun henkilön katsotaan hakeneen kansainvälistä suojelua palauttamisen viivyttämiseksi tai estämiseksi riippumatta siitä, olisiko kyseessä ensimmäinen vaiko myöhempi hakemus.

Paluusetuksen kanssa päällekkäinen pakenemisen vaaraa koskeva kansallinen sääntely ehdotetaan kumottavaksi. Asetuksen sallimaa kansallista liikkumavaraa hyödynnettäisiin siten, että ulkomaalaislaissa säilytettäisiin ne pakenemisen vaaran arvioinnissa sovellettavat kriteerit, jotka eivät sisälly paluusetukseen ja ulkomaalaislaissa täsmennettäisiin, miten pakenemisen vaaraa arvioidaan muissa kuin paluusetuksen soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavan maahan pääsyn epäämistä koskevan päätöksen muutoksenhakua siten, että sen osalta poistetaan tuomioistuimen mahdollisuus antaa päätöksen täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Säilöönotto on vakavaa henkilökohtaiseen vapauteen puuttumista. Keskusliitto huomauttaa, että esitysluonnoksen vaikutusarviointi jää ihmisoikeuksien osalta vajaaksi. Esitys antaa melko yksioikoisen kuvan siitä, että säilössä olevat ihmiset jättävät turvapaikkahakemuksia vain viivyttääkseen maasta poistamista. Esitysluonnoksen mukaan poliisi on ilmaissut kohtaavansa säännöllisesti perusteettomia hakemuksia jättäviä henkilöitä. Poliisi ei kuitenkaan ole turvapaikkaperusteita arvioiva viranomainen. Luonnoksessa ei pohdita lainkaan sitä, voisiko ihmisillä olla hyväksyttäviä perusteita viivytykselle – ihmisoikeusloukkausten vuoksi. Onhan mahdollista, että henkilöllä olisi aitoja perusteita pelätä palaamista kotimaahansa, mutta hän ei ole syystä tai toisesta jättänyt alun perin turvapaikkahakemusta vaan hakenut muulla perusteella oleskeluoikeutta Suomessa tai toisessa jäsenmaassa. Turvapaikkasäännöstö on monimutkainen, eivätkä kaikki hakijat saa välttämättä riittävästi tietoa oikeuksistaan tai edes tietoa mahdollisuudesta jättää turvapaikkahakemus. Tulisi olla mahdollista arvioida tilanteita yksilöllisesti.

Lapsivaikutukset jätetty huomiotta - lasten säilöön ottaminen tulisi kieltää

Lapsivaikutusten arviointi on erityisen puutteellinen esitysluonnoksessa. Siinä todetaan ykskantaan, ettei lapsivaikutuksia ole. Väite on erikoinen, sillä lapsia voidaan ottaa säilöön Suomessa palautuksen yhteydessä. Huoltajan säilöönotto vaikuttaa myös hänen lapsiinsa – joko niin, että myös lapsi joutuu säilöön perheensä kanssa tai hän joutuu eroon huoltajastaan. 15 vuotta täyttänyt ilman huoltajaa tullut alaikäinen voidaan ottaa yksin säilöön palauttamisen yhteydessä.

Kansainvälinen oikeus suhtautuu kielteisesti lasten vapaudenriistoon ja useat tahot kehottavat valtioita lopettamaan lasten ottamisen säilöön¹. Suomen on ollut hämmästyttävän vaikea kieltää lasten säilöönottoa. Aikanaan jo Kataisen hallituksen ohjelmassa luvattiin tehdä tämä, siinä kuitenkin onnistumatta. Silloinen hallitus kuitenkin nosti asian esiin vielä lausumassaan, kun se antoi eduskunnalle säilöönoton sääntelyyn liittyvän esityksen. Muutoksia sääntelyyn on tehty tuon jälkeen useita kertoja, mutta edelleen lasten säilöönotto on mahdollista. Säilöönoton pelätään ylipäätään yleistyvän EU:n kiristyneen maahanmuuttopolitiikan vuoksi. Toisaalta EU-säädöksissä huomioidaan toistuvasti lapsen erityisasema, ja esimerkiksi vastaanottodirektiivi asettaa lasten säilöönoton kynnyksen hyvin korkealle.

Keskusliitto toistaa johdonmukaisen kantansa tässäkin yhteydessä: lasten säilöönotto on kiellettävä kokonaan ja kehitettävä vaihtoehtoja sille. Keskusliitto huomauttaa, että YK:n Lapsen oikeuksien komitea nimenomaan kehottaa viimeisimmissä suosituksissaan Suomea yksiselitteisesti lopettamaan lasten ottamisen säilöön (CRC/C/FIN/CO/5–6, kohta 39 e).

¹ YK:n lapsen oikeuksien komitean kanta vuodelta 2012: Committee on the Rights of the Child. Report of the 2012 Day of General Discussion the Rights of All Children in the Context of International Migration. Suositukset, kohta 78.

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion2012/ReportDGDChildrenAndMigration2012.pdf>

Euroopan neuvoston päätös ja suositus: The alternatives to immigration detention of children. Resolution 2020 (2014); Recommendation 2056 (2014). <https://pace.coe.int/en/files/21295>

Euroopan neuvoston pääsihteeri kehottaa Euroopan valtioita lopettamaan lasten säilöönoton.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a5bfe>

Muutoksenhaku ja tuomioistuimen täytäntöönpanokiellot ovat olennainen osa oikeussuojaa

Muutoksenhakuun liittyvään pykälään suunniteltava muutos on jälleen yksi tällä hallituskaudella tehty ulkomaalaisen oikeussuojaa heikentävä muutos. Keskusliitto viittaa tässä Helsingin hallinto-oikeuden esitysluonnokseen antamaan lausuntoon, jossa todetaan tuomioistuimen mahdollisuuden täytäntöönpanon kieltämiseen olevan keskeinen osa tehokasta oikeussuojaa, joka on turvattu Suomen perustuslain 21 §:ssä ja EU:n perusoikeuskirjan 47 artiklassa. Esitysluonnoksen mukaan maahan pääsyn epäämiseen liittyvän päätöksen täytäntöönpanon kieltäminen olisi ristiriidassa Schengenin rajasäännösten kanssa. Helsingin hallinto-oikeus huomauttaa lausunnossaan, ettei Schengen-säännöstö kuitenkaan siirrä jäsenvaltioille toimivaltaa säätää rajoituksia tuomioistuinten toimivaltaan muutoksenhaussa. Luonnoksessa kuvaillaan tilannetta, jossa hallinto-oikeus on antanut täytäntöönpanoa koskevan määräyksen ja rajatarkastusviranomaisen joutuu arvioimaan Schengen säännöksen ja määräyksen suhdetta. Rajaviranomaisen tehtävä ei liene arvioida eri säännösten suhdetta vaan noudattaa tuomioistuimen päätöstä ja päästää henkilö maahan odottamaan tuomioistuimen lopullista päätöstä, kuten tähän asti on tehtykin. Maahanpääsyn epäämispäätöksen täytäntöönpanon kieltämistä ei ole tarpeen tehdä.

Suomi kiristää jälleen enemmän kuin EU vaatii

Esitysluonnos jättää ylipäättään epäselväksi, miksi on välttämätöntä tehdä EU-säädöksiä kireämpää lainsäädäntöä. Kansallista liikkumavaraa ei ole syytä käyttää perusoikeuksia rajoittavaan suuntaan. Keskusliitto lausui jo EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen toimeenpanoon liittyvään muutosesitykseen, että kansallista liikkumavaraa pitäisi käyttää pikemminkin hakijoiden ihmisoikeuksia tukevaan suuntaan, sillä paktin tuomat muutokset heikentävät jo muutenkin hakijoiden asemaa. Kuten aiemmissa hallituskauden esityksissä myös tässä perustellaan perusoikeuksien rajoittamista hallitusohjelmakirjauksella. Perustuslakivaliokunta on todennut (PeVL 16/2024 vp) – samoin kuin oikeuskansleri esimerkiksi juuri tähänkin esitysluonnokseen antamassaan lausunnossaan toteaa – että pelkkä hallitusohjelman kirjaus ei riitä hallituksen esityksen pääasialliseksi perusteluksi. Erityisesti, kun perusoikeuksia rajoitetaan, tulee lainsäädännön olla täsmällistä ja hyvin perusteltua.

Esitysluonnoksessa väitetään tarkemmin perustelematta, että muutos lisää kansalaisten turvallisuutta ja tehostaa rikostorjuntaa. On vaikea nähdä, miten turvallisuus paranisi pitämällä ulkomaalaista säilössä pelkästään sen vuoksi, että hän hakee turvapaikkaa – eli henkilöä, joka ei ole tehnyt mitään rikosta tai ollut millään tavalla uhka yleiselle turvallisuudelle. Yleistä järjestystä vaarantavat henkilöt voidaan kyllä ottaa säilöön muiden lakipykälien perusteella. On leimaavaa väittää, että laittomasti maassa olevat henkilöt aiheuttaisivat lähtökohtaisesti turvallisuusuhkaa Suomessa tai EU:n sisällä ja että heidän säilössä pitämisensä taas lisäisi turvallisuutta.

Keskusliitto huomauttaa lisäksi, että kyseinen esitysluonnos on jälleen kiireessä ja kevyellä valmistelulla tehty. Tällä hallituskaudella on tehty lukuisia muutoksia pala palalta, jolloin muutosten yhteisvaikutusten arviointi on todella vaikeaa, ja ulkomaalaislaista on tullut entisestäänkin vaikeaselkoisempaa. Tämäkin muutosesitys on tehty erillisessä hankkeessa, ja sisäministeriön hankesivun mukaan samasta aiheesta on odotettavissa ainakin yksi erillinen hanke, jolloin tämä kokonaisuus on kokonaan kasassa vasta hallituskauden vaihtumisen jälkeen.